

SKÖTSELPLAN

FÖR

GÖRVÄLNS NATURRESERVAT

Järfälla kommun

Naturvårdsförvaltare är Järfälla kommun, Stadsbyggnadsnämnden.
Skötsleplanen är fastställd den XX XX 1995 genom Miljö- och hälsoskyddsnämndens beslut efter samråd med länsstyrelsen i Stockholms län och berörda markägare. Planen ska gälla från och med 1995-XX-XX.

Förord

Skötselplanen är upprättad av Järfälla kommun efter samråd med länsstyrelsen och berörda markägare.

Planen har tagits fram av park- och naturvårdsavdelningen vid stadsbyggnadskontoret i Järfälla kommun. Under arbetets gång har samråd fortlöpande skett med Länsstyrelsens miljövårdsenhet.

Den 25 juni 1991 har kommunen erhållit delegation med stöd av 43 § andra stycket naturvårdslagen, och därefter fattat beslut om att inrätta ett naturreservat för Görvålnområdet.

Planens mål ska gälla för överskådlig framtid, medan åtgärderna avser den närmaste tiden. Dessa åtgärder kan dock ändras under förutsättning att de åsatta målen fortfarande nås.

Planen består av två delar. Första delen är en Allmän del som redovisar nuvarande förhållanden och som kan tjäna som en allmän beskrivning av områdets natur. Andra delen är en Plandel som lägger fast naturreservatets framtida skötsel och disposition.

Till planen hör en skötselplanekarta där skötselområdena redovisas.

Planen är fastställd av Miljö- och hälsoskyddsnämnden i Järfälla kommun genom beslut den XX XX 1994 (§ XX/XX). Planen ska gälla från och med 1995-XX-XX.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

		<u>sid</u>
I	ALLMÄN BESKRIVNING	5
1.	ADMINISTRATIVA DATA	5
2.	GRUND FÖR BESLUT SAMT FÖRESKRIFTER	6
3.	ÖVERSIKTLIG BESKRIVNING AV BEFINTLIGA FÖRHÅLLANDEN	6
3.1	Naturförhållanden	6
3.1.1	Geologi	6
3.1.2	Vegetation och flora	7
3.1.3	Djurliv	8
3.1.4	Vattenområden	9
3.2	Kulturhistoriska förhållanden	9
3.3	Markanvändning	10
3.3.1	Skogsbruk	10
3.3.2	Jordbruk	10
3.3.3	Jakt och viltvård	10
3.3.4	Fiske	10
3.3.5	Upplåtelse av mark och byggnader	11
3.4	Tillgänglighet	11
3.5	Slitage- och störningskänslighet	11
3.6	Anordningar för friluftslivet	11
3.7	Övriga anläggningar	12
3.8	Inventeringar	12
3.9	Särskilda förordnanden	12
II	PLANDEL	13
1.	DISPOSITION OCH SKÖTSEL AV MARK OCH VATTEN	13
1.1	Övergripande mål	13
1.2	Generella riktlinjer och åtgärder	13
1.2.1	Hävd av skogsmark	13
1.2.2	Hävd av jordbruks- och annan kulturmark	14
1.2.3	Disposition och skötsel av vatten och strandområden	15
1.2.4	Fiske, jakt och viltvård	16
1.2.5	Fauna- och floravård	16
1.2.6	Disposition och skötsel av reservatets kulturvärden	17
1.2.7	Disposition och skötsel av byggnader	17
1.2.8	Behandling av skötselområden	17

		<u>sid</u>
2.	ANORDNINGAR FÖR REKREATION OCH FRILUFTSLIV	29
2.1	Övergripande mål	29
2.2	Riktlinjer och åtgärder	30
2.2.1	Tillgänglighet	30
2.2.2	Anordningar för friluftslivet	30
2.2.3	Renhållning	32
2.2.4	Information	32
2.2.5	Utmärkning	32
3.	TILLSYN OCH SAMRÅD	33
3.1	Tillsyn	33
3.2	Samråd	33
4.	DOKUMENTATION AV UTFÖRDA ÅTGÄRDER	33
5.	FINANSIERING AV NATURVÅRDSFÖRVALTNINGEN	33
5.1	Finansieringsplan	33
5.2	Ekonomisk plan	33
6.	LITTERATURLISTA	34
BILAGA 2:1	Formulär för dokumentation av utförda åtgärder	
BILAGA 2:2	Karta över naturreservatet Görvälns skötselområden	
BILAGA 2:3	Ekonomisk plan	

I. ALLMÄN BESKRIVNING

1. ADMINISTRATIVA DATA

Naturreservatets namn Görväln

Kompl Objektnummer XXYYZZ

kompl Beslutsdatum 95-XX-XX, att gälla fr o m 1995-XX-XX

Kommun Järfälla

Registerområde Järfälla kommun

Fastigheter Kallhäll 1:1, 6:1
Slammertorp 1:1, 1:2, 2:1, 2:2, 3:1, 3:2
Lädersättra 1:8, 1:14
Dikartorp 3:4
Görväln 1:3, 1:8, 1:187, 3:1, 3:2, 6:1
Viksjo 3:1, 3:2, 3:8, 3:570, 6:638, 8:130, 10:3

Lägesbeskrivning Ekonomiska kartan blad nr 108 73 och 108 83
Reservatet ligger ca 20 km nordväst om Stockholms centrum. Området gränsar till Mälaren i väster och till kommundelarna Jakobsberg och Viksjö i öster

Area Ca 1066 ha
därav landarea Ca 686 ha

Markägare Järfälla kommun
Stockholms stad
Sveriges Cellulosa AB

Övriga sakägare Kommunalförbundet Norrvatten
Vattenfall Mellansverige
Stockholm Energi AB

Naturvårds-
förvaltare Järfälla kommun, Stadsbyggnadsnämnden

2. GRUND FÖR BESLUT SAMT FÖRESKRIFTER

Se beslutet om inrättande av naturreservatet.

3. ÖVERSIKTLIG BESKRIVNING AV BEFINTLIGA FÖRHÅLLANDEN

3.1 Naturförhållanden

Görvålnområdet är beläget i den naturgeografiska regionen 24, *Svealands sprickdalsterräng med lerslätter och sjöbäcken*.

3.1.1 Geologi

Naturgeografi

Görvålnområdet består i stort av två landskapstyper, det ena typiskt för Södertörn och norra Storstockholm, det andra typiskt för Mälardalen.

Den förstnämnda landskapstypen utgörs av ett sprickdalslandskap, som karaktäriseras av en starkt bruten topografi med delvis branta berg. Sprickdalslandskapet återfinns i områdets södra, östra och norra delar, exempelvis kring Gåseborg, som utgör den mest markanta delen av två mötande förkastningslinjer och kring Hummelmoraberget.

Mälardalslandskapet kännetecknas av flacka, uppodlade lerområden, med uppstickande moränkullar eller bergklackar. Landskapstypen återfinns främst i områdets centrala del, kring Görvålns gård.

Berggrund och jordarter

Berggrunden i området består till övervägande del av gnejser med inslag av Stockholmsgranit. Inslag av grönstenar förekommer lokalt.

Jordarterna fördelar sig enligt gängse mönster. Höjdpartierna är ofta helt kala, genom den svallning som skedde då området i samband med landhöjningen kom att ligga i strandlinjen. I sluttningarna återfinns moräner, mer eller mindre svallade och blockrika beroende på hur skyddade de legat. Svallsand har deponerats på vissa platser.

Glaciala och postglaciala leror förekommer i lågt liggande partier, där sedimentation och omlagring skett då dessa områden varit havsbotten. Torvjordar finns i begränsad omfattning, där topografi och grundvattenförhållanden givit förutsättningar för torvbildning.

Glacialeran och i viss mån moränen har, liksom i Uppland i övrigt, en relativt hög kalkhalt. Kalken härrör från avlagringar i Gävlebukten, som ingår i det material som omlagrats i samband med den senaste istiden. Hög kalkhalt ger förutsättningar för en rik växtlighet.

Spår efter isen märks bland annat i isräfflor och andra strukturer i de isslipade hållar som är

vanliga i området. Exempel på sådana strukturer kan ses bl a på berghällarna utefter Mälarstranden. Jättegrytor återfinns söder om Gåsberget.

I området finns ett par objekt av främst kvartärgeologiskt värde. Av regionalt intresse är de välutbildade strandvallarna på Hummelmoraberget. En läsidesmorän finns utbildad vid Högby.

3.1.2 Vegetation och flora

Området har en varierande natur med ett relativt småbrutet landskap, bestående av barr- och lövskog, åkrar, ängs- och hagmarker samt några mindre skogbevuxna våtmarker.

Skog

I högt liggande lägen överväger hällmarkstallskog med undervegetation av t ex renlavar, mossor och olika ris. Dessa skogar har skogligt sett låg produktionsförmåga och kan antas ha relativt lång kontinuitet. På marker med svallsand finns tallskog med fältskikt av torr ristyp med bl a kråkris och ljung.

På moränmarker börjar granen konkurrera med tallen. Fältskiktet består ofta av blåbärsris, men vanligt är också fältskikt av lågörts- och grästyp. I dessa områden ökar också inslaget av blandbestånd där inslag av asp, björk och ek är typiskt.

I lägre liggande partier med leror är fältskiktet ofta mera örtrikt och andelen lövträd högre. I områden med hög grundvattenyta finns sumpskogar av gran, al eller glasbjörk. Strandskog av framför allt al förekommer i anslutning till Mälaren. Fältskiktet är ofta av högörtstyp.

Ädellövskog, främst av ek, finns framför allt i anslutning till Mälarstranden, exempelvis vid Gåsberget. En mindre lindskog finns nedanför Gåseborg. Ädellövskogen har oftast en lundflora, med stort inslag av vårbloommande arter. Blandlövskog med inslag av ädellöv finns också i igenvuxen ängs- och hagmark, t ex söder om Görvålns gård. Den består av arter som björk, asp, ek, lind, alm och hassel.

Öppen mark

Några områden hävdas som betesmarker, av vilka några nyligen är återförda i bete. Flera av dessa betesmarker är före detta åkermark, vilket innebär ett ringa naturvärde, men däremot stort värde för landskapsbilden. Andra områden är s k naturliga gräsmarker, som aldrig varit plöjda eller gödslade. Den för dessa naturtyper speciella hagmarksfloran har emellertid i de flesta fall degenererat genom att markerna tillåtits växa igen. Dock finns bl a vid Henriks-torp exempel på rester av betes- och slåttergynnad flora, med arter såsom darrgräs, vårb-rodd, jungfrulin och grusstarr.

Våtmarker

Våtmarkerna har liten utbredning i området. Vanligast är olika former av sumpskog och strandskog, som beskrivits ovan.

Ett litet medelrikkärr ligger öster om Baset, "Basetkärret". Det är emellertid utdikad och delvis förstört. Kärret hyser dock fortfarande en intressant flora med arter som loppstarr, grönstarr och Jungfru Marie nycklar.

Griftegårdskärret är ett sankare parti i åkermarken invid griftegården. I kärret, som i samband med snösmältningen ibland översvämmas, kan fågelarter som steglits, gulärta och enkelbeckasin observeras. Kärret innehåller vidare en tydlig lagerhorisont med s k pappersgyttja.

Värdefull flora

Görvålnsområdets flora är till största delen den för regionen normala. Inom vissa mindre delområden finns emellertid rikare flora. Framför allt rör det sig om områden med lundflora, bl a vid Gåsberget. Vidare är torrängsfloran i Gåseborg intressant.

3.1.3 Djurliv

Faunan är tack vare områdets mångformighet relativt art- och individrik.

Bland intressanta fågelarter som häckar i området, kan nämnas fiskgjuse, skogsduva, mindre hackspett, spillkråka (dessa är av hotkategori 4, hänsynskrävande), samt ormvråk, bivråk, kattuggla, gröngöling, göktyta, gulärta, stjärtmes, dubbeltrast, härmsångare samt törnskata. Vid Griftegårdsdammen häckar mindre strandpipare.

Däggdjursfaunan är den för regionen normala med exempelvis rådjur, fälthare, skogshare, räv och grävling. Förekomsten av mindre däggdjur, som fladdermöss och smågnagare, är inte särskilt inventerad. Grod- och kräldjursfaunan har heller inte inventerats, men kan antas vara den för regionen normala.

Av den lägre faunan kan nämnas att den sällsynta skalbaggen ekoxe har påträffats på Hummel Mora äng. Här är den i norra kanten av sitt utbredningsområde. En undersökning vid Gåsbergets rasbranter har visat på förekomst av en intressant landmolluskfauna (snäckor och sniglar). 26 arter konstaterades, av vilka kan nämnas mindre tornsnäcka, *Ena obscura* (hotkategori 3, sällsynt).

3.1.4 Vattenområden

Görvälnområdet gränsar i hela sin utsträckning till Mälaren, som därmed kan sägas prägla området både vad gäller landskapsbild och naturgeografi. Mälaren är Sveriges tredje största insjö, en före detta havsvik, som avsnördes från Östersjön på 1100-talet. Huvuddelen av tillrinningen sker i sjöns västra delar. Av stor betydelse för mälarvattnets kemiska sammansättning är förekomsten av kalkhaltiga jordar i Uppland och östra Västmanland.

Mälaren är till stor del påverkad av mänsklig verksamhet. Runt sjön ligger tätorter som Eskilstuna, Örebro, Västerås, Uppsala, Stockholm och Södertälje. Industriverksamheten är omfattande, liksom åkerbruket.

Mälarens stränder karaktäriseras på södra sidan i huvudsak av förkastningsbranter, vilket också är fallet i vid Görväln. På sjöns norra sida är stränderna däremot mera flacka. Typiskt för Mälaren är dess rikedom på öar, fjärdar och vikar, vilket ger intryck av att sjön består av många mer eller mindre avgränsade sjöar. Görväln är namnet på den fjärd som gränsar till naturreservatet.

Vattenkvaliteten i Mälaren har förbättrats de senaste decennierna, tack vare den utbyggnad och komplettering av de kommunala reningsverken som genomfördes under sjuttioalet. Vattenkvaliteten i Mälaren är dock fortfarande sådan att det är motiverat med fortsatta åtgärder i syfte att minska halterna av, framför allt, växtnäringsämnen i tillrinnande vatten.

För närvarande består dock de akuta hoten mot Mälaren inte i första hand av kontinuerlig påverkan, utan mera av risken för katastrofer av typen tankbåtshaverier.

3.2 Kulturhistoriska förhållanden

Görvälnområdet har liksom regionen i övrigt en lång historia som boplatz för människor. Fornlämningar finns i området, bland annat stensättningar från brons- och järnåldern. På Gåsberget finns en av Stockholmstraktens förnämligaste fornborgar från järnåldern. Den anses ha varit en s k farledsborg - del i Uppsalas och Sigtunas yttre försvar.

Görvälns gård härstammar från medeltiden. Den nuvarande herrgårdsbyggnaden och dess trädgårdsanläggning tillkom i mitten på 1600-talet. Herrgården har om- och tillbyggs sedan dess, med bl a de svängda flygelbyggnaderna, som tillkom på 1760-talet. Ekonomibyggnaderna är från 1800- och 1900-talen.

Flera torp och mindre gårdar har legat i området. Några av dessa är bevarade medan andra endast kan spåras som husgrunder.

Större delen av Görvälnområdet är tillsammans med Lennartsnäs och Ståksön av riksantikvarieämbetet klassat som riksintresse för kulturminnesvården enligt 2 kapitlet 6 § lagen om hushållning med naturresurser m m.

3.3 Markanvändning

3.3.1 Skogsbruk

All skogsmark i området har varit föremål för skogsbruksåtgärder, möjligen med undantag av något parti med hållmarkstallskog. Av äldre kartmaterial framgår att många av de områden som nu är skogbevuxna tidigare nyttjades som betesmark. Skogsbete var då vanligt.

På Järfälla kommuns marker har skogsbruket de senaste decennierna haft som mål att skapa attraktiv skog för friluftslivet. Detta har bland annat inneburit en förhöjd andel lövträd och relativt små åtgärdsbestånd. Samma inriktning har i viss mån gällt också för skog i annan ägo.

3.3.2 Jordbruk

Odlingsmarken i Görvålnområdet har brukats under lång tid. Bete, fodertäkt och åkerbruk torde ha förekommit under minst tusen år i området.

För närvarande brukas huvuddelen av jordbruksmarken av Görvålns gård som drivs av Järfälla kommun främst i landskapsvårdande syfte. Spannmåls- och vallodling förekommer. Vissa mindre delar av åkermarken har fått övergå till betesmark, och betas av får.

Bete förekommer även i äldre naturbetesmarker. Vissa betesområden är föremål för restaurering. De senaste åren har får använts som betesdjur.

3.3.3 Jakt och viltvård

Jakträtten innehas av markägaren. Särskild hänsyn tas till friluftslivet genom att jakten i regel förläggs till tidiga vardagsmorgnar. Målet för viltvården är att hålla en art- och individrik samt livskraftig viltstam i området. Viltvårdsåtgärderna omfattar vinterutfodring, anläggning av viltvatten samt uppsättning av saltstenar. Viltskyddsområden har avsatts på flera platser. På Järfälla kommuns marker är jakträtten och viltvården utarrenderad till förening.

3.3.4 Fiske

I Mälaren bedrivs yrkesfiske av fiskerättsarrendatorer medan sk fritt handredskapsfiske råder. Det innebär att allmänheten har rätt att utan fiskekort bedriva fritidsfiske med vissa fiskemetoder.

3.3.5 Upplåtelser av mark och byggnader

Arrendeavtal gäller på större delen av områdets brukade marker, beträffande bete, slätter liksom viss odling.

I reservatet ligger ett antal byggnader. På Järfällas marker är de kommunägda fastigheterna uthyrda till föreningar och privatpersoner. Marhagen och Henrikstorp är privatägda. Kommunen avser vidare försälja några av områdets fastigheter.

3.4 Tillgänglighet

Flertalet mindre vägar inom reservatet är avstängda för allmänhetens motorfordon.

Tillgängligheten till området är mycket god. Områdets centrala delar nås lätt av allmänheten via grusvägar avsedda för gång- och cykeltrafik. Det finns även möjlighet att med bil åka tvärs igenom området. Parkeringar finns vid Kallhällsbadet, Görvålns gård, Bruket, Görvålnsbadet, Sandudden samt vid Hummelmora äng. Alla för biltrafik avstängda vägar är upplåtna för cykeltrafik.

Anslutning med buss finns från Barkarby och Jakobsbergs pendeltågsstationer. Från Kallhälls pendeltågsstation kan området lätt nås till fots.

3.5 Slitage- och störningskänslighet

Naturen i området är i allmänhet inte särskilt störnings- eller slitagekänslig. Vissa mindre partier kan emellertid vara störningskänsliga med hänsyn till häckande rovfågel. På väl-frekventerade hållmarksområden uppstår lätt slitage på moss- och lavvegetation, något som ändå bedöms vara ett mindre problem.

Syftet med reservatsförordnandet är att området ska utnyttjas för friluftslivsändamål där naturupplevelsen är en viktig faktor. Detta innebär att rekreationsområdet är känsligt för bullerstörningar, exempelvis från motorfordon, allmänflyg och skytte.

3.6 Anordningar för friluftslivet

Inom området finns flera anläggningar för friluftslivets och föreningars verksamhet. Vid Bruket finns en skidbacke med liftanläggning samt en rodelbana. Motionsspår utgår från Kallhällsbadet och Viksjö motionscenter.

Badplatsen Görvålnbadet ligger centralt i området. I nära anslutning till Görvålnområdet finns också badplatser, i norr Kallhällsbadet, i söder vid Kyrkhamn.

En hamn/uppläggningsplats för fritidsbåtar finns vid Sandudden i anslutning till bron till Skäftingeholmen. Lövsta skjutbana är belägen strax norr om Lövsta men ligger utanför själva reservatet.

För det rörliga friluftslivet finns stigar, leder, rastplatser, soptunnor och torrdass. Upplandsleden går genom området.

3.7 Övriga anläggningar

I Görvålns slott ordnas kurser och konferenser. Vidare bedrivs viss restaurangverksamhet. Vid slottet ligger också Naturum, en utställningslokal som drivs av Naturskyddsföreningen i Järfälla. I en av flyglarna har naturskolan i Järfälla undervisningslokaler.

3.8 Inventeringar

Områdets natur har inventerats i ett flertal arbeten. Följande arbeten har legat till grund för föreliggande skötselplan:

- Allmän naturinventering över Järfälla kommun (Collinder och Lovén 1982)
- Naturinventering 1993, Järfälla kommun (Dahlberg och Totschning 1993)
- Tätortsnära skogsbruksplan över Görvålnområdet (Skogsvårdsstyrelsen, Vallentunadistriktet 1990)
- Fritidsskog i Järfälla. Historik naturtillstånd och sköselförslag (Kardell och Fiskesjö 1980)
- Viltvårdsplan för Järfälla kommuns marker (Gatukontoret 1980)
- The Land Gastropoda of the Vicinity of Stockholm (Waldén 1955)

3.9 Särskilda förordnanden

Större delen av Görvålnområdet ingår i riksobjektet *Görvåln-Lennartsnäs-Stäcksön* som av riksantikvarieämbetet angivits vara av riksintresse för kulturminnesvården med stöd av 2 kapitlet 6 § lagen om hushållning med naturresurser m m (NRL).

Mälaren med strandområden har i 3 kapitlet 2 § i NRL angivits vara av riksintresse i sin helhet med avseende på turism och rörligt friluftsliv.

Ett antal naturminnesförklarade ekar finns vid Sandvik och Hummelmora.

II PLANDEL

1. DISPOSITION OCH SKÖTSEL AV MARK OCH VATTEN

1.1 Övergripande mål

Reservatet ska skötas så att dess natur- och kulturvärden bevaras. Skötseln ska främja ett art- och individrikt växt- och djurliv. Vidare ska friluftslivets intressen beaktas och det rörliga friluftslivet underlättas.

Några nya större anläggningar för friluftslivet ska inte iordningställas. Områdets naturgivna förutsättningar ska i första hand vara styrande för friluftslivets aktiviteter. Detta hindrar inte att mindre anläggningar, som rastplatser och cykelvägar, kan etableras.

Skogsbruket ska bedrivas i syfte att skapa en tilltalande rekreationsskog, och med stort hänsynstagande till områdets växt- och djurliv.

Det nuvarande jordbrukslandskapet ska bevaras genom att områden som för närvarande utnyttjas för jordbruk och betesdrift även fortsättningsvis ska brukas. Vissa igenvuxna kulturmarker, främst betesmarker, ska om möjligt restaureras.

1.2 Generella riktlinjer och åtgärder

1.2.1 Hävd av skogsmark

Mål:

Skötseln av skogsmarken ska syfta till att skapa och upprätthålla en omväxlande skog som är tilltalande för det rörliga friluftslivet och gynnar ett rikt växt- och djurliv.

Skogsbruk ska bedrivas på huvuddelen av skogsmarksarealen inom reservatet. Vissa begränsade områden, som anges i skötselplanen, undantas från skogsbruksåtgärder till gagn för flora och fauna.

Riktlinjer:

Följande riktlinjer gäller för all skogsmark om inte annat anges i de områdesvisa skötselplanvisningarna under punkten 1.2.8. Speciella hänsyn till flora och fauna anges också nedan under punkt 1.2.5.

Som övergripande riktlinje gäller att skötseln av skogen ska underordnas friluftslivets, naturvårdens samt de kulturhistoriska intressena.

- Skogliga impediment samt mindre kanter lämnas helt orörda.
- Skog på produktiv mark sköts med förlängd omloppstid. Alla skogliga åtgärder företas med största försiktighet och hänsyn.

- Omloppstiden ska motsvara den i § 13 SVL angivna lägsta tillåtna slutavverkningensålderna + ca 20 % (för områdets medelmarker innebär detta att slutavverkning av gran kan tillåtas vid ca 100 års ålder och av tall vid ca 120 år). Detta ska gälla för det normala, friska beståndet. För växtkraftiga, virkesrika bestånd kan omloppstiden utökas ytterligare medan kortare omloppstid gäller för sjuka och rötangripna bestånd.
- Vid slutavverkningar rekommenderas mindre hyggen om högst ca 2 ha. En tät skärm lämnas. På lämplig mark bör föryngring ske genom självföryngring.
- Hyggesrensning ska ej förekomma.
- Nytt hygge i kant med tidigare föryngringsyta ska inte upptagas så länge ungsbogen inte nått en medelhöjd av 2,0 meter.
- Vid plantering ska endast för området naturliga arter användas.
- Vid behov av markberedning ska så skonsamma metoder som möjligt användas. Hyggesplöjning ska ej förekomma.
- Hög lövträdsandel eftersträvas vid alla skogliga åtgärder. Etablering av ädellövskog eller annan lövskog gynnas på härför lämpliga marker.
- Regelmässigt ska enstaka och/eller grupper av äldre träd (tall, lövträd) lämnas att växa in i kommande bestånd, där så är möjligt med hänsyn till stormrisk, föryngrings-svårigheter o dyl. Gamla ädellövträd lämnas alltid.
- Alla virkestransporter ska ske på sådant sätt att skador på mark och växtlighet minimeras.
- Markskador ska alltid lagas.
- Stigar och rastplatser, viktiga diken och vattendrag samt frekventerade strandpartier rensas från röjnings- och avverkningsavfall.
- Landskapsvårdande åtgärder i form av frihuggning av solitärer, i synnerhet ekar, samt plantering av ädla lövträd och bärande träd/buskar bör förekomma på lämpliga platser.

1.2.2 Hävd av jordbruks- och annan kulturmark

Mål:

Jordbruksmarken i reservatet ska bibehållas. Huvudsyftet är att hålla markerna öppna, att slå vakt om det traditionella odlingslandskapet samt att värna om växt- och djurliv knutet till dessa marker.

Riktlinjer:

Följande riktlinjer gäller för skötseln av reservatets kulturmarker.

- Naturbetesmarkerna ska hållas under kontinuerlig hävd och ska skötas utan tillförsel av konst- eller stallgödsel.
- Igenväxande äldre kulturmarker bör i görligaste mån restaureras. I de områdesvisa anvisningarna nedan anges hur och var sådan restaurering kan ske.
- Bete bör ske med ett för markerna lämpligt betestryck.
- Stängsel bör anpassas till landskapsbild och kultur-miljö. Stängselövergångar ska anordnas vid vägar och välfrekventerade stigar. Elstängsel och taggtråd bör undvikas. Elstängsel kan dock nyttjas för tillfälliga beten.
- Användningen av kemiska bekämpningsmedel inom jordbruket ska minimeras.
- Nydikning av åkermarken får inte förekomma. Detta hindrar inte att befintliga dikessystem vidmakthålls
- Åkerholmar, odlingsrösen, skogsbryn m fl marginalmarker ska vårdas till förmån för växt- och djurlivet. Barrträd ska exempelvis inte tillåtas tränga ut lövträd på dessa marker. Ädellövträd samt bärande träd och buskar gynnas eller inplanteras.
- Öppen mark som inte sköts med bete eller åkerbruk bör hävdas genom slåtter. Höet bör för att gynna floransamlas upp och forslas bort.

1.2.3 Disposition och skötsel av vatten och strandområden

Mål:

Reservatets vattenområden och vattendrag ska skyddas och bevaras för friluftslivet samt växt- och djurliv.

Riktlinjer:

- Nya större badplatser, båthamnar eller dylikt bör inte anläggas inom reservatet.
- Båtleder får hållas öppna genom slåtter av vattenvegetation.

1.2.4 Fiske, jakt och viltvård

Mål:

Fiske och jakt ska kunna ske inom reservatet. Jakt och fiske bör bedrivas på det sätt och i den omfattning som kan förenas med målen för friluftslivsutnyttjandet och befrämjandet av ett art- och individrikt djurliv.

Riktlinjer:

Yrkesfiske bedrivs i Mälaren under överinseende av länsstyrelsens i Stockholm län fiskerienhet. Förordnandet om naturreservat påverkar inte denna verksamhet.

S k fritt handredskapsfiske råder i Mälaren, vilket även gäller inom naturreservatet. Således kan allmänheten i reservatet bedriva fiske enligt de regler som gäller för det fria handredskapsfisket.

Jakt regleras av markägaren. För jakten gäller följande:

- Jakt på hotade arter ska inte förekomma.
- Grytjakt på rävar eller grävling får inte förekomma.
- Jakten bör i största möjliga utsträckning förläggas till tidiga morgnar måndag till fredag, för att allmänhetens vistelse i området inte ska störas

1.2.5 Fauna- och floravård

För markanvändningsformer som jordbruk, landskapsvård och för skogsbruk krävs generella hänsynsregler för att slå vakt om växt- och djurliv. Dessa hänsyn anges i nedanstående riktlinjer. Särskilda hänsyn till sällsynta, störnings- eller slitagekänsliga arter anges under respektive skötselområde.

Mål:

Inom reservatet ska ett art- och individrikt växt- och djurliv befrämmas.

Riktlinjer:

Följande miljöer undantas från åtgärder:

- Gammal lågproduktiv hällmarksbunden tallskog av orörd karaktär.
- Mossar, alkärr samt strandskog och sumpskog med äldre lövträd.
- Mindre dungar av äldre lövträd insprängda i barrskog.
- Bergbranter med rasbrantskaraktär

- Små surdrogar och fuktstråk på skogsmark

Följande punktinsatser beaktas vid åtgärder:

- Högstubbar och äldre vindfällan sparas i lämpliga områden
- Avfall från avverkning kan med fördel kvarlämnas
- Döda och döende träd kvarlämnas där så är möjligt
- Gamla stenrösen skonas från åverkan
- Kemisk behandling av diken och vägrenar ska inte ske
- Fågellivet bör aktivt stödjas genom uppsättning av holkar, skyddande av boträd etc.

1.2.6 Disposition och skötsel av reservatets kulturvärden

Skötseln av reservatets kulturvärden ska ske i enlighet med de vårdplaner som utarbetats av riksantikvarieämbetet. Eventuella avvikelser från dessa planer ska föregås av samråd med riksantikvarieämbetet.

1.2.7 Disposition och skötsel av byggnader

Mål:

Nuvarande byggnader och tomtmark inom reservatet ska hållas i ett skick som inte förfular lanskapsbilden.

Riktlinjer:

- Ägaren svarar för att byggnaden hålls i acceptabelt skick.
- Ombyggnader, tillbyggnader och nybyggnader ska ske i samråd med naturvårdsförvaltaren och även med länsantikvarien i de fall byggnaderna besitter ett kulturmiljöhistoriskt värde.

1.2.8 Behandling av skötselområden

Naturreservatet har indelats i skötselområden, varvid anges beskrivning, mål med skötseln samt åtgärder. För vissa områden ges detaljerade skötselanvisningar. För samtliga områden gäller de generella riktlinjer som angivits ovan i punterna 1.2.1 - 1.2.7

För det dagliga arbetet med skötselåtgärder på skogsmarken har en detaljerad skogsbruksplan tagits fram. Avsikten med skogsbruksplanen är att förenkla omsättandet av skötselplanens anvisningar i praktiken. Det ska påpekas att skötselplanen är överordnad skogsbruks-

planen.

Beskrivning av skötselområden

Numrering hänför sig till bilagd karta över skötselområden.

(Nummer inom parentes anger delområden i skogsbruksplanen).

Skogsimpediment (hällmarker) är på kartan genomgående markerade genom skraffering och undantas från åtgärder.

FASTIGHETERNA SLAMMERTORP OCH LÄDERSÄTTRA (markägare Järfälla kommun)

Skötselområde 1 (9, 11, 13)

Beskrivn Ungskog dominerad av löv, delvis ädellöv. Delar av området har överståndare av tall och löv.

Mål Lövblandskog med stor andel ädellöv

Åtgärd Skogsbruk enligt riktlinjerna i 1.2.1. Gynna ädellöv vid röjning. Låt vissa av överståndarna växa in i det nya beståndet.

Skötselområde 2 (2, 12)

Beskrivn Tallskog, delvis på hällmark.

Mål Tallskog

Åtgärd Skogsbruk enligt riktlinjer i 1.2.1. Spara skog på och i anslutning till hällar och på bergbunden mark.

Skötselområde 3 (10)

Beskrivn Område med gammal, grov tallskog

Mål Tallskog

Åtgärd Överhållning åtminstone denna planperiod

Skötselområde 4 (7.1)

Beskrivn Område med fuktlövskog på torvmark. Här växer björk med inslag av sälg, hägg etc. Området värdefullt för faunan, särskilt fågellivet

Mål Fuktlövskog och buskmark

Åtgärd Fri utveckling

Skötselområde 5 (25)

Beskrivn Åkermark vid Slammertorp

Mål Hålla marken öppen

Åtgärd Åkerbruk, slåtter eller bete

Skötselområde 6 a, b

Beskrivn Olika bestånd av varierande ålder. Barrblandskog dominerar. Något bestånd

växer på fuktigare mark
Mål Barrblandskog, lövskog i lämpliga partier
Åtgärd Skogsbruk enligt riktlinjer i 1.2.1.

Skötselområde 7 a, b (15.1, 18, 19, 21)

Beskrivn Gammal barrskog med tall, gran samt enstaka löv-träd. Områdena gränsar till Mälaren och är väl-frekventerade. Flera stigar löper genom områdena.

Mål Gammal barrblandskog med inslag av löv

Åtgärd Huvuddelen av skogen överhålls. Föryngring kan dock påbörjas i mindre delbestånd enligt riktlinjerna för skogsbruk i 1.2.1.

Skötselområde 8

Beskrivn Tomt, Slammertorp

Skötselområde 9 (16)

Beskrivn F d villan Hälleboda invid Mälaren. Området är kulturpåverkat och innehåller bl a kvarstående trädgårdsväxter samt en del annan intressant flora, exempelvis tibast. Husgrunden finns kvar

Mål Bevara områdets karaktär

Åtgärd Förhindra igenväxning. Rójning av invandrande lövsly och gran. Siktrójning mot Mälaren kan utföras

Skötselområde 10 (15.2, 17)

Beskrivn Bestånd av yngre lövskog med bl a ädellöv samt inslag av gran.

Mål Lövskog med inslag av gran i delar

Åtgärd Skogsbruk enligt riktlinjer i 1.2.1

Skötselområde 11 (23)

Beskrivn F d åkermark vid Lädersättra. Området är delvis upplåtet för kolonilotter

Mål Öppen mark

Åtgärd Åkerbruk, årlig slåtter eller bete. Koloniverksamheten bör på sikt flyttas för att inte allmänhetens tillgång till området ska hindras

Skötselområde 12 (33, 34)

Beskrivn Äldre ekskog med inslag av asp och gran

Mål Gammal ekskog

Åtgärd Vid behov avverkning av för eken hämmande granar mm

Skötselområde 13

Beskrivn Barrblandskog, i huvudsak äldre.

Mål Barrblandskog

Åtgärd Skogsbruk enligt riktlinjerna i 1.2.1

Skötselområde 14 (53.1)

Beskrivn Blandskog av gran och ädellöv med rikt örtfältskikt på frisk till fuktig mark. Buskskikt av bl a hassel. Området är en rest av nu igenvuxen betes- eller ängsmark

Mål Ädellövlund

Åtgärd Gran kan avverkas. Bibehåll ädellövträd och hassel.

Skötselområde 15 (54, 55, 56)

Beskrivn F d torpet Ladersättra med omgivande marker. Området har tidigare hävdats, bl a genom odling och betesdrift och har en relativt rik flora

Mål Behåll det öppna landskapet. Gynna värdefull flora

Åtgärd Stängsling av området för betesdrift. Vidare bör röjning och gallring utföras i igenväxande partier. Äldre lövträd lämnas.

FASTIGHETEN DIKARTORP (markägare SCA)

Skötselområde 16 (1, 2, 4, 5, 6, 7)
Beskrivn Flera bestånd av gallringsskog av barr och löv
Mål Barrskog, lövskog
Åtgärd Skogsbruk enl riktlinjer i 1.2.1

FASTIGHETEN GÖRVÄLN (markägare Järfälla kommun)

Skötselområde 17 a,b (58)
Beskrivn Gammal skog längs Mälarstranden, mest tall och gran. Utsatt för vind
Mål Gammal skog
Åtgärd Fri utveckling

Skötselområde 18 (62)
Beskrivn Görvålns gård med park. Parken innehåller bl a ett arboretum. I öster finns en rosengård/kryddgård samt en demonstrationsodling. I anslutning till denna finns ett område som är upplåtet för koloniodlingsverksamhet
Mål Görvålns gård och park sköts så kultur- och naturvärdena bibehålls
Åtgärd Parken sköts enligt särskild plan

Skötselområde 19
Beskrivn Betesmark vid Görvålns gård. Delar av betesmarken trädbevuxen
Mål Beteshage
Åtgärd Bete. Områden med tätt trädskikt kan gallras med avsikten att bibehålla och förbättra grässvål och betesflora

Skötselområde 20 (59, 60)
Beskrivn Skog med framför allt tall, även ädellövträd. Ett mindre parti med fuktlövskog
Mål Ädellövskog i de delar av området som är lämpligt. I övrig tallskog. Fuktlövs-
kogen bevaras
Åtgärd Etablera ädellövskog i områdets västra del. Ta vara på befintlig ädellövför-
ring. Plantera ädellöv där så behövs. Fuktlövs-
kogen lämnas. Tallbeståndet i östra delen överhålls denna planperiod.

Skötselområde 21 a - h
Beskrivn Barrblandskog, flera bestånd av varierande ålder och trädslagsfördelning
Mål Barrblandskog
Åtgärd Skogsbruk enl riktlinjer i 1.2.1

Skötselområde 22 (63, 81)
Beskrivn Betesmark, delvis på f d åker. Norra delen av området, på Friisas backe, är en f
d beteshage under igenväxning
Mål Betesmark
Åtgärd Bete. Den f d hagmarken på N delen restaureras genom gallring av vissa träd
och röjning av lövsly. Undertryckta enar och slån gynnas

Skötselområde 23

Beskrivn Tomt

Skötselområde 24

Beskrivn Bruket. Tomtmark och målområde för skidbacke

Anmärkning Skötes av fritidskontoret, Järfälla kommun

Skötselområde 25 a, b, c, d

Beskrivn Åkerholmar med lövträds- och buskvegetation

Mål Bibehåll åkerholmarna

Åtgärd Vårdinsatser kan utföras i bryn, exempelvis röjning av sly eller eventuellt invandrande gran

Skötselområde 26 a, b,

Beskrivn Åkermark

Mål Åkermark

Åtgärd Jordbruk enl riktlinjer i 1.2.2

Skötselområde 27 (128)

Beskrivn Lövskog av björk och asp med inslag av ädellöv

Mål Lövskog med hög ädellövandel

Åtgärd Gynna ädellöv vid gallring

Skötselområde 28 (134)

Beskrivn Lövkärr

Mål Bibehåll biotopen av naturvårdsskäl

Åtgärd Fri utveckling

Skötselområde 29 (68)

Beskrivn F d schaktmassetipp med skidbacke och rodelbana. Tippen har efterbehandlats genom trädplantering och grässådd

Mål Östra sidan gräsbevuxen, västra skogtäckt

Åtgärd Skötsel av gräsmarken utförs av skidbackens förvaltare. Den trädplanterade delen sköts enligt riktlinjer för skogsbruk.

Skötselområde 30 a, b (69, 70, 71, 72 m fl)

Beskrivn Område med barrblandskog i sluttning mot Mälaren

Mål Äldre barrblandskog

Åtgärd Skogsbruk enl riktlinjer i 1.2.1. Särskild försiktighet påkallad p g a närheten till Mälaren. Avverkning bör inte ske närmare än 50 m från stranden

Skötselområde 31 (178)

Beskrivn Badplats, Görvålnsbadet

Anmärkning Skötes av fritidskontoret, Järfälla kommun

Skötselområde 32 (101)

Beskrivn Dikad fuktlövskog av bl a al

Mål Fuktlövskog
Åtgärd Skogsbruk enl riktlinjer i 1.2.1. Föryngra under skärm

Skötselområde 33 a, b (76.2, 93)

Beskrivn Lövskog i kant mot åker

Mål Bibehåll lövskogen för landskapsbild och naturvård

Åtgärd Røjning av ev invandrande gran eller skötsel av bryn vid behov. I övrigt fri utveckling

Skötselområde 34 a, b, c (106, 107, 108, 109, 110, 111)

Beskrivn Flera bestånd med äldre blandskog av igenväxande hagmarkstyp samt ett bestånd med yngre tallskog

Mål Lövblandskog resp tallskog

Åtgärd Lövblandskogen överhålls denna period. I tallbeståndet skogsbruk enl riktlinjer

Skötselområde 35 (113)

Beskrivn Sankmark i åker, Griftegårdskärret. Trots sin litenhet en värdefull fågelokal med bl a enkelbeckasin.

Mål Förbättra våtmarkens kvaliteter

Åtgärd Höjning av vattennivån i området genom igensättning av vissa diken. Restaure-
ringen studeras närmare innan åtgärder vidtas

Skötselområde 36 (112)

Beskrivn Nyetablerad betesmark vid Henrikstorp. Området har tidigare varit betesmark, som nästan helt vuxit igen. Viss gallring och røjning har nyligen skett. I området finns rester av betesflora, dock i liten omfattning. I området ligger även husgrunder, troligen från Görvålns tidigare gårdsplats

Mål Restaurera hagmarken

Åtgärd Ytterligare gallring för att förbättra betesmarken och gynna betesfloran genom att öka ljustillgången. I övrigt fortsatt bete med inte för lågt betetryck.

Skötselområde 37 a, b (115 - 121, 149, 152)

Beskrivn Nyetablerad betesmark vid Marhagen. Delvis på f d åkermark (betesvall), delvis i skog. I området finns rester av en gammal kvarndamm

Mål Betesmark, skogsbete. Skogen blir genom bete svårföryngrad

Åtgärd Bete. Skogsbruk kan till viss del bedrivas i området. Hänsyn måste tas till försvårade föryngringsmöjligheter. Tallplantering i områdets NV del avvecklas.

Skötselområde 38 (150, 151)

Beskrivn Område med lövskog, bl a gamla ekar, gränsande till jordbruksmark.

Mål Äldre lövskog i kant mot åkermark

Åtgärd Røjning av tätare slyvegetation kan övervägas. Gran kan avvecklas vid behov. Aktualiseras bete på omgivande åkermark kan detta område ingå i betesmark

- Skötselområde 39 (156)
Beskrivn Äldre barrblandskog med hög lövandel. Marken delvis fuktig
Mål Blandskog
Åtgärd Föryngring påbörjas enligt riktlinjer i 1.2.1. Lämna fuktstråk och gamla lövträd
- Skötselområde 40 (157.1-2, 158, 159)
Beskrivn Flera bestånd, främst yngre lövdominerad skog. Även ett bestånd med ek och ett med gran
Mål Lövskog resp granskog
Åtgärd Skogsbruk enl riktlinjer i 1.2.1. Gynna lövskog
- Skötselområde 41 (160.1-2)
Beskrivn Äldre lövskog av asp med inslag av ek, ask och lind
Mål Lövblandskog med inslag av ädellöv
Åtgärd Påbörja föryngring enligt riktlinjer i 1.2.1. Spara gamla lövträd och ädellöv.
- Skötselområde 42 (179, 181, 182, 183, 184, 186)
Beskrivn Äldre barrskog med inslag av löv i brant mot Mälaren. Blockrikt, delvis skogsimpediment.
Mål Gammal barrblandskog
Åtgärd Överhållning
- Skötselområde 43
Beskrivn Tomt, Baset
- Skötselområde 44
Beskrivn Hällmarker och hällmarkstallskog
Mål Hällmarkstallskog
Åtgärd Fri utveckling på hällmarksimpediment. Överhåll tallskogen
- Skötselområde 45 (191)
Beskrivn Basetkärret med omgivande skog. Kärret är ett delvis utdikad rikkärr, nu till del bevuxet med skog. I kärret finns värdefull flora
Mål Restaurering av kärret
Åtgärd Igensättning av diken. Røjning och gallring av skog som etablerat sig på kärret kan bli aktuell. Vilka åtgärder som ska vidtas bör ytterligare studeras.
- Skötselområde 46
Beskrivn Sandudden. Fritidsbåthamn, upplagsplats för fritidsbåtar

FASTIGHETEN VIKSJÖ (markägare Järfälla kommun)

Skötselområde 47 a, b, c, d

Beskrivn Olika delområden med främst barrskog och barrblandskog i olika ålder, men också bestånd med högre lövandel

Mål Barrblandskog, lövskog

Åtgärd Skogsbruk enligt riktlinjer i 1.2.1

Skötselområde 48 (202)

Beskrivn Aspskog

Mål Aspskog

Åtgärd Skogsbruk enl riktlinjer i 1.2.1

Skötselområde 49 a, b, c, d (257, 282, 295)

Beskrivn Hällmarkstallskog i anslutning till hällmarker

Mål Bevara karaktären

Åtgärd Fri utveckling

Skötselområde 50 a, b (223, 224, 226, 227)

Beskrivn Barrskog belägen i anslutning till hällmarks-
partier

Mål Gammal barrskog

Åtgärd Överhålles åtminstone denna planperiod

Skötselområde 51 (217, 218)

Beskrivn Tallskog, delvis på värdefulla fossila strandvallar

Mål Gammal tallskog. Strandvallarna skyddas mot åverkan

Åtgärd Överhållning åtminstone denna planperiod

Skötselområde 52 (232, 233, 237)

Beskrivn Ung skog med hög lövandel

Mål Lövdominerad skog med barr i vissa bestånd

Åtgärd Skogsbruk enl riktlinjer i 1.2.1. Gynna löv,
främst ädellöv

Skötselområde 53 a, b (239, 240, 241, 242)

Beskrivn Betesmark i sluttning mot Mälaren

Mål Betesmark, delvis öppen, delvis med inslag av lövträd

Åtgärd Se resp delområden a och b. Generellt gäller att området ska betas med ett
tillräckligt betestryck

a)

Beskrivn Frisk gräsmark, F d åkermark med remsa av våtäng vid strandpartiet mot
Mälaren

Mål Öppen hagmark

Åtgärd Bete. Røjning av ev invandrande sly

- b)
- Beskrivn Igenväxande hagmark, av plockrösen att döma tidigare slåttermark. Tät lövskog med underväxt av hassel har tagit överhanden i vissa partier, lundflora är etablerad. Grässvålen är i stort sett helt upplöst. I västra delen av området växer kraftiga hagmarksekar.
- Mål Trädbevuxen hagmark alternerande med lövskogslund
- Åtgärd Relativt hård gallring i vissa partier för att förbättra betet och återfå betesflora. Att föredra kan vara att förstora befintliga gläntor. Åtgärder kan eventuellt vidtas i flera steg för att undvika röjgödslingseffekter. Vissa partier med lundkaraktär sparas.

Skötselområde 54

Beskrivn Tomt, Hummelmora

Skötselområde 55 a,b,c (244, 245, 246, 247, 248)

Beskrivn Hummelmora äng. Betesmark i sluttning mot Mälaren

Mål Betesmark med inslag av lövskog

Åtgärd Se resp delområde a, b och c. Området ska betas med tillräckligt betestryck

a)

Beskrivn Halvöppen hagmark med kraftiga ekar

Mål Hagmark med ekar

Åtgärd Bete. Viss utgallring av yngre träd samt röjning efter behov.

b)

Beskrivn Betad blandskog

Mål Betad skog, halvöppen hagmark

Åtgärd Ev gallring i vissa partier för att på sikt ge viss hagmarkskaraktär

c)

Beskrivn Alkärr, tidigare avverkat. Värdefullt från naturvårdssynpunkt

Mål Bibehåll kärret

Åtgärd Ingen gallring eller dylikt. Om gran etablerar sig kan röjning bli aktuellt

Skötselområde 56 (261, 262)

Beskrivn Sumpskog med ungskog av björk och al samt enstaka äldre alar. På torrare mark i områdets mitt även några äldre barrträd

Mål Sumpskog av främst löv

Åtgärd Ev röjning i tätare delar av beståndet. I övrigt fri utveckling

Skötselområde 57 (268, 269)

Beskrivn Lövskog och blandskog med bl a ek

Mål Löv- och blandskog

Åtgärd Skogsbruk enl riktlinjer i 1.2.1. Gynna ek

Skötselområde 58

Beskrivn Sandvik, tomt

Skötselområde 59 (276)
Beskrivn Betesmark vid Sandvik, delvis gammal hagmark med träd, delvis f d åker.
Mål Betesmark
Åtgärd Fortsatt årligt bete. Gallring och röjning i träd- och buskskikt i hagen vid behov

Skötselområde 60 (272)
Beskrivn F d åker nära Sandvik. Området växer igen med bl a asp och björk
Mål Lövskog av asp och björk
Åtgärd Området får växa igen med lövskog genom naturlig succession.

Skötselområde 61 (273, 274, 275)
Beskrivn Flera skogsbestånd med hög lövandel och av olika ålder
Mål Blandskog med övervägande löv
Åtgärd Skogsbruk enl riktlinjer i 1.2.1. Bibehåll hög lövandel, gynna befintligt ädellöv

Skötselområde 62 (280, 281, 293, 296, 297, 298)
Beskrivn Yngre barrblandskog. Delar av området består av hållmarker och hållmarkstallskog
Mål Blandskog
Åtgärd Skogsbruk enl riktlinjer i 1.2.1. Lämna bergbunden skog och hållmarker. Gynna ädellöv

Skötselområde 63 (288)
Beskrivn Lindskog vid Mälarens strand i anslutning till Gåsberget. Från naturvårdssynpunkt värdefull naturtyp
Mål Gammal lindskog
Åtgärd Fri utveckling

Skötselområde 64 (287)
Beskrivn Gåsberget med fornlämning, Gåseborgs fornborg. Hållmarker, partier med torrängsflora och lövskog. Området välbesökt
Mål Behålla områdets karaktär, vårda fornlämning och värdefull flora
Åtgärd Förhindra igenväxning genom röjning och/eller tillfälligt fårbete

Skötselområde 65 (92)
Beskrivn F d hagmark i anslutning till Gåsberget. Delvis bevuxen med gamla naturminnesförklarade ekar m fl ädla lövträd.
Mål Bevara områdets karaktär
Åtgärd Bete för att förhindra ytterligare igenväxning av området. Gallring i trädskiktet kan vara en lämplig åtgärd för att återställa hagmarkskaraktären och öppna sikten mot Mälaren

Skötselområde 66 (285, 284, 289, 290, 292)
Beskrivn Större område huvudsakligen bevuxet av ädellövskog i olika åldrar, fr a av ek. Vissa partier har buskskikt av hassel. Delar av området har värdefull lundflora
Mål Större område med ädellövskog
Åtgärd Skötselåtgärder, exv gallring och röjning, inriktas på att gynna ädellövet. Gammal ädellövskog överhålls tills vidare.

Skötselområde 67 (291)

Beskrivn Barrskog i sluttning mot Mälaren samt partier med hållmarkstallskog

Mål Gammal barrskog

Åtgärd Fri utveckling

Skötselområde 68

Beskrivn Tomt Henriksdal

Skötselområde 69 (306)

Beskrivn Lövskog av asp, björk och ek med inslag av gran i anslutning till bebyggelse.
Området delvis fuktigt.

Mål Fuktlövskog

Åtgärd Ingen åtgärd denna period

FASTIGHETEN VIKSJÖ (markägare Stockholms kommun)

Skötselområde 70 a, b (1, 2, 5)

Beskrivn Barrbland- och hållmarkstallskog i anslutning till Mälaren.

Mål Gammal barrskog

Åtgärd Fri utveckling

Skötselområde 71

Beskrivn Område med bl a barrskog och blandskog

Mål Barrskog och blandskog

Åtgärd Skogsbruk enl riktlinjer I 1.2.1

Skötselområde 72

Beskrivn Flera bestånd med i huvudsak röjnings- och gallringsskog av barr- och trivial-lövträd. Även mindre avsnitt med fuktlövskog. Området präglad av förhållandevis storskaligt skogsbruk och gränisar till bebyggelse

Mål Barrblandskog resp lövskog

Åtgärd Skogsbruk enl riktlinjer i 1.2.1. Vårda bryn mot öppen mark

Skötselområde 73

Beskrivn Tomtmark

Skötselområde 74

Beskrivn Flera bestånd med gammal barrblandskog. Området ligger nära bebyggelse och är värdefullt för rekreation

Mål Barrblandskog

Åtgärd Skogsbruk enl riktlinjer i 1.2.1. Vårda bryn mot öppen mark

Skötselområde 75 (41)

Beskrivn Stråk med fuktlövskog med bl a ek och säl

Mål Fuktlövskog

Åtgärd Lämnas utan åtgärd av naturvårdsskäl. Ev gran kan röjas bort eller gallras bort för att bibehålla områdets karaktär

Skötselområde 76 (52 del)

Beskrivn Hällmark och bestånd av tallskog i anslutning till hällmarker

Mål Hällmarkstallskog

Åtgärd Fri utveckling

Skötselområde 77

Beskrivn Åkermark

Mål Åkermark

Åtgärd Jordbruk enl riktlinjer i 1.2.2

Skötselområde 78 (56, 57)

Beskrivn Lövskog med ek och hassel

Mål Lövskog av främst ädellöv

Åtgärd Ev gallring av triviallövv för att gynna ädellövet

Skötselområde 79 (55)

Beskrivn Alkärr

Mål Bibehåll alkärret av naturvårdsskäl

Åtgärd Fri utveckling, avveckling av invandrande gran vid behov

Skötselområde 80 (38)

Beskrivn Lövskog med björk och äldre ekar

Mål Lövskog

Åtgärd Fri utveckling

Skötselområde 81 a, b (37)

Kraftledningsgata

Skötselområde 82 (22)

Beskrivn Backe med lövskog, bl a gamla ekar. Gränsar mot bebyggelse och mot öppen mark

Mål Lövskogsbacke

Åtgärd Røjning av gran, skötsel av bryn

Skötselområde 83

Beskrivn Öppet gräsbevuxet fält, f d åkermark. Området används idag bl a till ridning

Mål Området behålls öppet. Bryn mot skog vårdas och utvecklas

Åtgärd Slätter med uppsamling av hö

2. ANORDNINGAR FÖR REKREATION OCH FRILUFTSLIV

2.1 Övergripande mål

Ändamålet med reservatet är att bevara ett tätortsnära naturområde och kulturlandskap av mycket stort värde för friluftslivet, samtidigt som områdets natur- och kulturvärden ska skyddas och vårdas. De naturgivna förutsättningarna för friluftslivet ska vara styrande för områdets utnyttjande.

I reservatet finns redan flera anläggningar för fritidsändamål, som skidbacke, rodelbana och en större badplats. Anläggningsberoende aktiviteter ska begränsas till befintliga anläggningar. Nya större anläggningar för friluftslivet avses inte tillkomma. Detta hindrar inte mindre nyanläggningar för friluftslivets behov, exempelvis någon mindre badplats eller nya cykelvägar.

2.2 Riktlinjer och åtgärder

I beslutet för reservatet anges att nya större anläggningar för fritidsändamål inte ska anläggas i området.

De nyttjandeformer som idag bedrivs kan i stort sett kvarstå i fortsättningen. Skötselförslagen kan dock innebära in-skränkningar för vissa skötselformer.

Nedan anges riktlinjer och åtgärder för olika typer av anordningar/anläggningar och aktiviteter.

2.2.1 Tillgänglighet

Beskrivning: Området nås med bil genom infarter från södra Viksjö (Vattenverksvägen) och södra Jakobsberg (Mälarvägen) samt till fots från Lövsta/Hässelby, Viksjö, västra Jakobsberg samt Kallhäll. Kollektiva förbindelser finns bl a till pendeltågsstationerna Kallhäll, Jakobsberg och Barkarby, varifrån man med buss, cykel eller till fots kan ta sig ut i området. Parkeringmöjligheter finns på ett flertal platser, bl a vid Kallhällsbadet, Görvålns slott, Hummelmora äng och vid Görvålnsbadet.

Riktlinjer /åtgärder: Ändring av nuvarande förhållanden är för närvarande inte aktuell.

2.2.2 Anordningar för friluftslivet

Stigar, leder

Beskrivning: Stigar och vägar finns för promenader, cykling, löpning etc. Upplandsleden går genom området. Elljusspår utgår från Kallhälls och Sandviks motionscentraler.

Riktlinjer: Behovet av nya spår och leder är inte särskilt stort. Det kan dock finnas skäl att förbättra vissa stigar för att göra dem framkomliga med cykel.

Åtgärder: Förbättringar av stigar bör göras mellan Lövsta och Sandvik samt mellan västra Jakobsberg och Görvåln.

Badplatser

- Beskrivning:** En anlagd större badplats finns i området, Görvälnsbadet. Omedelbart norr om området ligger Kallhällsbadet och söder om området finns en badplats vid Kyrkhamn. Möjlighet till bad i Mälaren finns också vid klippor längs stranden och vid den mindre badplatsen vid Sandvik.
- Riktlinjer /Åtgärder:** Behovet av badplatser kan i stort sett anses vara täckt. Barn-, kultur- och fritidsnämnden, Järfälla kommun, ansvarar för skötsel och tillsyn av Görvälnsbadet.

Skyttebanor

- Beskrivning:** Lövsta skjutbana ligger på gränsen mellan Järfälla kommun och Stockholms stad. Skjutbanan ligger strax utanför reservatet men upplevs ändå som mycket störande p g a att långhållsskytte förekommer.
- Riktlinjer:** Inga riktlinjer anges med hänvisning till att skjutbanan inte ligger inom reservatet.
- Åtgärder:** Enligt Stockholms stad planeras skytteverksamheten att flyttas från området så fort frågan om ersättningsbana är löst. Ärendet behandlas i samråd med Stockholms stad. Frågan bevakas av miljö- och hälsoskyddsnämnden.

Rastplatser, grillplatser, bänkar etc

- Beskrivning:** Bänkar och eldstäder finns utplacerade på flera ställen längs Mälaren. Vindskydd finns vid Bruket och nedanför Gåseborg. Söptunnor finns vid dessa platser, samt vid parkeringsplatser m m.
- Riktlinjer /åtgärder:** Behovet av rast- och grillplatser kan i stort sett anses vara täckt. Några enstaka kompletteringar kan dock komma ifråga.

Torrdass

- Beskrivning:** Torrdass finns uppställda på olika platser i reservatet.
- Riktlinjer /Åtgärder:** Behovet av torrdass kan i stort sett anses vara täckt. Enstaka kompletteringar kan komma ifråga.

Ridstigar

- Beskrivning:** Ridning förekommer på Stockholms kommuns marker norr om Lövsta, samt sporadiskt på stigar inne i området.
- Riktlinjer:** Ridning kräver särskilda ridstigar för att inte konflikter ska uppstå med annat friluftsliv och för att onödigt markslitage ska undvikas. Ridningen bör därför begränsas till området söder om Henriksdal.
- Åtgärder:** Ridstigar bör märkas ut i berört område. Förbudsskyltar ska sättas upp vid stigar där ridning inte är tillåten.

Skidbacke, rodelbana

- Beskrivning:** Vid Bruket finns en skidbacke med liftanläggning samt en rodelbana
- Riktlinjer /Åtgärder:** Barn-, kultur- och fritidsnämnden, Järfälla kommun, svarar för driften av skidbacken.

2.2.3 Renhållning

Naturvårdsförvaltaren svarar för renhållningen inom reservatet när det gäller soptunnor och torrdass vid parkeringsplatser m m. Av allmänheten besökta platser städas genom naturvårdsförvaltarens försorg.

2.2.4 Information

I området ska finnas informationstavlor vid lämpliga platser, såsom entréer, parkeringsplatser etc. Vägvisare för nätet av gång- och cykelbanor ska finnas uppsatta. En folder med information om reservatet kommer att tas fram. Naturvårdsförvaltaren ansvarar för ovanstående uppgifter.

Vid Görvålns slott finns ett Naturum, som drivs av Naturskyddsföreningens Järfällakrets. Detta har en viktig uppgift som informationspunkt i områdets mest välbesökta del.

2.2.5 Utmärkning

Naturreservatet ska märkas ut av naturvårdsförvaltaren. Utmärkningen består i gränsmarkering, som utförs enligt svensk standard (SIS 03 15 22). Skyltningen av stigar, leder etc utföres enligt svensk standard (SIS 03 15 22 och SIS 03 12 11) och enligt naturvårdsverkets anvisningar.

3. TILLSYN OCH SAMRÅD

3.1 Tillsyn

Naturvårdsförvaltaren ansvarar för tillsynen över reservatet. För tillsynen bör en särskild tillsynsman utses som ska föra dagbok där iakttagelser och åtgärder noteras.

3.2 Samråd

Vid naturvårdsförvaltningen ska förvaltaren fortlöpande samråda med miljö- och hälsoskyddskontoret. Vid åtgärder som berör fastigheterna Dikartorp 3:4 och Viksjö 10:3 ska samråd ske med fastighetsägarna innan åtgärd genomförs.

På de olika fastigheterna förvaltas marken av respektive fastighetsägare enligt den fastställda skötselplanen. Planering av åtgärder, exempelvis i skogsbruket, ska ske i samråd med naturvårdsförvaltaren.

Vid planerade åtgärder för underhåll av ledningar och ledningsgator bör naturvårdsförvaltaren informeras i förväg. Vid akuta åtgärder bör naturvårdsförvaltaren snarast underrättas om vilka arbeten som utförts.

4. DOKUMENTATION AV UTFÖRDA ÅTGÄRDER

Naturvårdsförvaltaren ska dokumentera sådana åtgärder som inte räknas som kontinuerligt underhåll. Vid dokumentationen ska anges:

- Plats för åtgärden
- Åtgärdens art
- Tidpunkt för åtgärdens utförande
- Eventuell notering om åtgärdens effekt
- Kostnader för naturvårdsförvaltningen

Dokumentationen ska utgöra underlag vid en eventuell revidering av skötselplanen.

5. FINANSIERING AV NATURVÅRDSFÖRVALTNINGEN

5.1 Finansieringsplan

Järfälla kommun står för alla kostnader i samband med naturvårdsförvaltningen.

5.2 Ekonomisk plan (undantas från fastställelsen)

Se bilaga 3:3.

6. LITTERATURLISTA

Boverket 1989. Skogen i kommunal planering. Boverket, Stockholm

Collinder och Lovén 1982. Vägvisare till naturen i Järfälla. Miljö- och hälsoskyddsnämnden, Järfälla

Collinder och Lovén 1983. Allmän naturinventering, Järfälla kommun. Miljö- och hälsoskyddskontoret, Järfälla

Järfälla kommun, gatukontoret 1980. Viltvårdsplan för Järfälla kommuns marker 1980-08-22

Järfälla kommun, arbetsgruppen för Västra friområdet 1988. Förslag 1988-08-26

Kardell och Fiskesjö 1980. Fritidsskog i Järfälla. Historik, nutillstånd och skötselförslag. Rapport 19.1980. Avd för landskapsvård, lantbruksuniversitetet, Uppsala

Lagbok i miljö rätt den 1 juli 1989. Sammanställd av Gabriel Michanek. Allmänna förlaget, Stockholm

Länsstyrelsen i Stockholms län 1987. Inrättande av naturreservatet Västra Järvafältet i Järfälla kommun. Beslut 1987-04-22

Naturvårdsverket 1989. Naturreservat och naturvårdsområde. Allmänna råd 89:3. Naturvårdsverkets förlag, Stockholm

Naturvårdsverket 1982. Skötselplaner för naturvårdsobjekt. Råd och riktlinjer 1982:2. Naturvårdsverkets förlag, Stockholm

Nordisk ministerråd 1987. Nærrekreation - friluftsliv og fysisk planlægning i Norden. Miljörapport 1987:4. Nordisk ministerråd, Köpenhamn

Planverket 1988. Om naturresurslagen - en orientering. Planverket, Stockholm

Riksantikvarieämbetet 1987. Områden med kulturvärden av riksintresse i Stockholms län. Beslut 1987-11-05

Storstockholms gröna bälte. Regionplane- och trafikkontoret, Stockholms läns landsting 1990

Waldén 1954. The land Gastropoda of the vicinity of Stockholm. Arkiv för zoologi, band 7, nr 21, s 391-450, Kungliga svenska vetenskapsakademien, Stockholm

DOKUMENTATION AV UTFÖRDA ÅTGÄRDER

1	2	3	4	5	6	7
Objekt nr	Utförd åtgärd	År Månad	Kostnader kr	Finansie- ring	Intäkter kr	Ev notering om åtgärdens effekt etc

EKONOMISK PLAN

Denna plan är ett underlag för att bedöma kostnaderna för naturvårdsförvaltningen av reservatet.

Utmärkning av reservatets gränser 80 000 sv kr

Informationsskyltar, olika sorter 120 000 sv kr

Informationsfolder 40 000 sv kr